

ADAPTAREA ȘI TESTAREA ÎN ROMÂNIA
A PROGRAMULUI ANTIFUMAT ONLINE ASPIRA

**Zoltán ÁBRÁM, Valentin NĂDĂȘAN,
Iosif BÁLINT, József Loránd FERENCZ,**
Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș,
disciplina Igienă

Summary

***Adaptation and testing in Romania of the antismoking
online program ASPIRA***

ASPIRA smoking prevention online program consists in studying five modules that include tests, videos and interactive games. It was tested on a group of schoolchildren and students from Târgu Mureș by completing a questionnaire with reference to the opinions of the young people and the functionality of the software. The vast majority of those questioned reported a good or very good impression about the ASPIRA program and believed that the information presented was suitable. High school pupils and boys were more critical.

Keywords: *smoking prevention, ASPIRA online program, pilot study*

Резюме

Адаптация и тестирование в Румынии антикурительной программы онлайн ASPIRA

Программа онлайн по предупреждению и прекращению курения состоит в прохождении пяти модулей, кото-

рые включают тесты, видеоклипы и интерактивные игры. Была протестирована группа учащихся и студентов муниципалитета Тыргу Муреш, Румыния, с заполнением анкеты, касающейся мнений молодых людей и функциональности программы. У большинства обследованных было хорошее или очень хорошее мнение о программе и они считали, что представленные информации являются подходящими. Учащиеся лицея и мальчики были более критичными.

Ключевые слова: предупреждение курения, программа онлайн ASPIRA, пилотное исследование

Introducere

Deși se cunosc bine efectele nocive ale fumatului, în Europa se fumează anual în jur de două mii de țigări pe persoană, în timp ce datele statistice sunt nefavorabile în rândul femeilor și tinerilor [1, 2].

În anul 2004 și 2009, în România s-a efectuat studiul Global Youth Tobacco Survey (GYTS), care a fost realizat și în celelalte state-membre ale Uniunii Europene [3]. Acest studiu internațional a avut ca referință copiii, tinerii. Un studiu local recent arată că vârsta medie în care se experimentează fumatul este de 11,7 ani [4].

Instituțiile de învățământ oferă cel mai promițător cadru de introducere a măsurilor de prevenire și stopare a fumatului la grupele de vârstă tinere. Datorită stilului de viață al tinerilor, luând în considerare schimbarea modului de comunicare, bazându-se pe condițiile tehnice și informatice existente în școli, programele asistate de calculator au devenit din ce în ce mai populare. În ultimul timp au apărut și programe online de prevenire a fumatului care pot fi traduse și aplicate [5]. Dezvoltarea unor astfel de aplicații necesită implicarea unei echipe interdisciplinare [6].

Programele preventive asistate de calculator au următoarele avantaje: ajung la mulți oameni, oferă a anonimitate relativă, transmit informații la nivel individual, cheltuielile sunt relativ mici comparate cu eficiența. Apariția lor se remarcă în diferite domenii medicale [7, 8].

Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș, în colaborare cu Universitatea Davidson din Statele Unite, a lansat în octombrie 2012 un proiect intitulat *Dezvoltarea capacității de cercetare în domeniul fumatului în România*, finanțat de Fundația Fogarty și National Institutes of Health, proiect de cercetare nr. R01TW009280 [9].

Într-un subproiect se urmărește investigarea fumatului la adolescenții din ciclul liceal, fiind aplicat programul online ASPIRA la liceenii de clasa a IX-a din municipiul Târgu Mureș. În această lucrare sunt prezentate rezultatele și concluziile testului-pilot.

Materiale și metode

Programul **Activitate Școlară pentru Prevenirea Interactivă a fumatului în România (ASPIRA)**

s-a realizat în limbile română și maghiară de o întreagă echipă de cercetare, experți de programare, traducători, tehnicieni. Adaptarea s-a făcut pe baza programului elaborat de o echipă de specialiști de la MD Anderson Cancer Center din Houston, SUA [10, 11], conform Protocolului de colaborare semnat între cele două părți. După o muncă de aproape doi ani, materialele multimedia (video, animații, jocuri educative interactive) au fost traduse și transformate conform cerințelor culturale locale, fiind accesate controlat pe site-ul: <http://aspira.umftgm.ro>.

Astfel, se implementează pentru prima dată o metodologie asistată de calculator, asigurând o adresabilitate largă, un conținut și o formă atractive pentru elevii familiarizați cu tehnologia informației și comunicării.

Înainte de efectuarea cercetării propriu-zise, înainte de parcurgerea celor cinci module care cuprind teste, videoclipuri și jocuri interactive, programul online ASPIRA a fost parcurs și studiat de către cercetători și experți, propunerile de modificare, de scurtare fiind luate în considerare la finalizarea programului. Apoi s-a efectuat un test-pilot la un grup de elevi și studenți: 84 fete și 36 băieți, respectiv 32 elevi și 88 studenți mediciști. S-a accesat individual programul multimedia în laboratorul de informatică și s-a completat un chestionar cu referire la părerile tinerilor, funcționabilitatea programului și percepția cu privire la barierele de limbă și cultură. Proporțiile au fost calculate și graficele au fost create în Open Office Calc v. 4.1.1.

Rezultate obținute

Marea majoritate a celor interogați (90,8%) a relatat o impresie bună sau foarte bună despre programul ASPIRA. În funcție de școală și de sex, impresia generală a fost mai puțin favorabilă la liceeni și la băieți: 15,6-16,6% având opinie mediocră (figura 1).

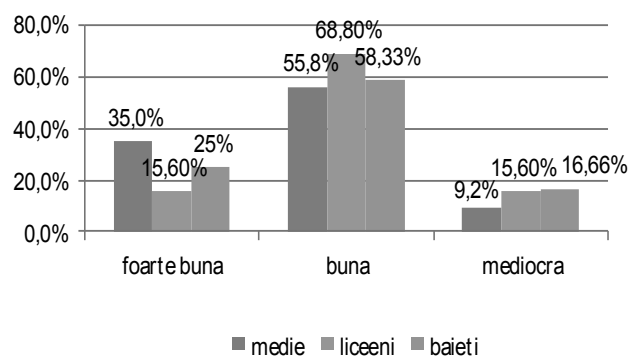

Fig. 1. Impresie generală despre programul ASPIRA în funcție de sexe și școală

Analizând impresia specială a celor interogați, 85,8% au fost mulțumiți de videoclipuri, 84,2% – de testele interactive și 80% – de jocurile interactive, aici

15,8% relatând că nu și-au dat seama ce era de făcut. Aproape fiecare a patra persoană a constatat că au fost unele părți care s-au părut prea lungi (23,3%).

Se constată că într-o mică măsură a fost îngreunată înțelegerea mesajelor de faptul că persoanele care apar în materialele video vorbesc în limba engleză: la 15,8% parțial, iar la 7,5% mult și foarte mult. Jumătate dintre tineri (50,8%) au apreciat că traducerea și subtitrările în limba maternă au ajutat foarte mult sau mult la mai buna înțelegere a mesajelor, iar fiecare a patra persoană nu a avut deloc nevoie de traducere (25,8%). Marea majoritate (82,9%) a subiecților au considerat că ritmul/viteza de afișare a subtitrărilor a fost potrivită, s-a putut urmări textul fără efort. Doar o mică parte dintre subiecți nu au putut urmări integral subtitrările în ciuda efortului suplimentar depus.

Privind barierele de limbă și cultură, răspunsurile au fost aproape egal împărțite la întrebarea: „În ce măsură înlocuirea persoanelor și personajelor care vorbesc în limba engleză cu personaje care vorbesc limba română/maghiară ar face ca programul să fie mai ușor de urmărit?”. Aproximativ o treime dintre subiecți au apreciat că înlocuirea personajelor străine cu personaje autohtone ar facilita mult sau foarte mult urmărirea programului, o treime – că ar ajuta parțial și o treime – că ar ajuta puțin sau foarte puțin (figura 2).

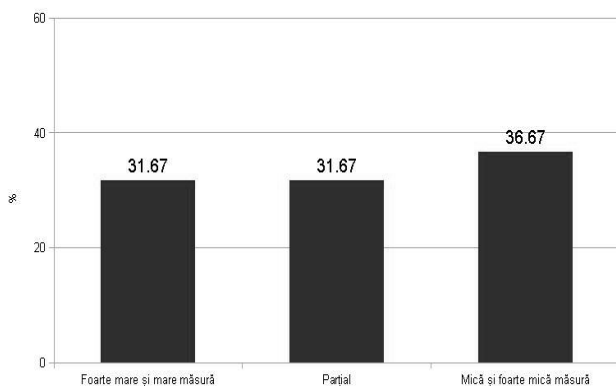

Fig. 2. Opinii despre înlocuirea persoanelor și personajelor care vorbesc în limba engleză ca programul să fie mai ușor de urmărit

Numai 7,5% din persoanele participante în testul-pilot au remarcat în programul ASPIRA aspecte care nu se potrivesc culturii sau mentalităților din țara noastră. Unii au relatat că „Tinerii din America sunt mai direcți și au concepții mai lejere, nu sunt reprezentativi pentru situația de la noi.”

Două treimi (65,2%) au considerat că informațiile prezentate sunt potrivite pentru elevii clasei a IX-a, menținând atenția și interesul elevilor. 12,5% au observat pe parcursul vizionării unele erori tehnice sau probleme de funcționalitate. Majoritatea (56,6%) cred că acordarea unor premii prin tombolă

ar motiva elevii în mare măsură să participe cu mai multă seriozitate.

Discuții

În zilele noastre, politica antifumat pune mare accent pe prevenirea fumatului [12, 13]. Printre prioritățile strategice se află reducerea fumatului în rândul tinerilor [14, 15].

Deoarece limba engleză pare să fie asimilată de o mare parte a adolescenților și tinerilor atât pe plan mondial, cât și în societatea românească, se deschid noi perspective în viitor în domeniul prevenției [16]. Totodată, cresc experiențele legate de programele asistate de calculator [17]. Cu cât scad dificultățile de înțelegere a mesajelor în limba engleză și tinerii au acces din ce în ce mai larg la Internet, diferențele culturale sau de mentalitate devin mai puțin importante.

Dacă condițiile sunt asigurate, diferite programe asistate de calculator elaborate de alți cercetători pot fi aplicabile în condițiile locale după adaptarea, eventual traducerea lor. Adaptarea include o gamă largă de aspecte, de la testarea și retestarea unui chestionar folosit pentru urmărirea atitudinilor și obiceiurilor de fumat, până la adaptarea unui program online de prevenire a fumatului [11, 18].

Efectuarea testului-pilot și luarea în considerare a opiniilor celor interogați sunt absolut necesare în asemenea situații.

Concluzii

Astăzi se poate trage un semnal de alarmă și se pune accent pe activitatea de prevenire și de renunțare la fumat, fiind justificată extinderea și urgentarea activităților de cercetare, de prevenire, de combatere a tabagismului.

Dintre modalitățile aplicate, în viitor vor ocupa un loc din ce în ce mai important programele asistate de calculator de prevenire și stopare a fumatului.

Opiniile exprimate arată că marea majoritate a celor interogați au o impresie bună sau foarte bună despre programul online ASPIRA, iar pentru majoritatea participanților la testul-pilot bariera de limbă și cea culturală nu reprezintă obstacole importante în înțelegerea mesajelor transmise prin programul testat.

Concluzionăm că elevii de liceu și băieții au fost mai critici, exprimându-și mai liber părerile despre program. Constatările și propunerile au fost luate în considerare de către cercetători la îmbunătățirea și finalizarea programului online ASPIRA.

Bibliografie

1. United Nations: Global Health Observatory (GHO), Country Statistics, World Health Organization, 2012.
2. *Anuar Statistic 2011*. Institutul Național de Statistică, 2013.

3. Irimie S. et al. *Tobacco Use among students from Romania 2004 versus 2009 GYTS data*. In: Applied Medical Informatics, 2010, nr. 27, p. 55-61.
4. Szabó B., Albert-Lőrincz E., Albert-Lőrincz M., Barna G., Bernáth K. Ábrám. *Smoking behavior and possible intervention method among Romanian adolescents*. In: Conference Proceedings, vol. II, International Multidisciplinary Scientific on Social Sciences and Arts, 2014, p. 785-790.
5. Prokhorov A.V., Fouladi R., de Moor C., Warneke C.L., Luca M., Mullin Jones M., Rosenblum C., Emmons K.M., Hudmon K.S., Gritz E.R. *Computer-assisted, counselor-delivered smoking cessation counseling for community college students: Intervention approach and sample characteristics*. In: J. Child Adolesc. Subst. Abuse, 2007, nr. 16(3), p. 35-62.
6. Tsoh J.Y., Kohn M.A., Gerbert B. *Promoting smoking cessation in pregnancy with Video Doctor plus provider cueing: a randomized trial*. In: Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica, 2010, nr. 89(4), p. 515-523.
7. Khan M.A., Shah S., Grudzien A. et al. *A diabetes education multimedia program in the waiting room setting*. In: Diabetes Therapy, 2011, nr. 2(3), p. 178-188.
8. Arora M., Gerbert B., Potter M.B., Gildengorin G., Walsh J.M.E. *PreView: Development and Pilot Testing of an Interactive Video Doctor Plus Provider Alert to Increase Cancer Screening*. In: ISRN Preventive Medicine, 2013, Article ID 935487, <http://www.hindawi.com/journals/isrn/2013/935487/>
9. Ábrám Z., Nădășan V., Tarcea M., Kikeli P., Albert-Lőrincz E., Szabó Á., Schmidt L., Foley K. *Building capacity for tobacco research in Romania*. In: Acta Medica Marisiensis, 2012, nr. 58, suppl. 3, p. 33.
10. Prokhorov A.V., Kelder S.H., Shegog R., Murray N., Peters R., Agurcia-Parker C., Cinciripini P.M., de Moor C., Conroy J.L., Hudmon K.S., Ford K.H., Marani S. *Impact of A Smoking Prevention Interactive Experience (ASPIRE), an interactive, multimedia smoking prevention and cessation curriculum for culturally diverse high-school students*. In: Nicotine Tob. Res., 2008, nr. 10(9), p. 1477-1485.
11. Prokhorov A.V., Kelder S.H., Shegog R., Conroy J.L., Murray N., Peters R., Cinciripini P.M., De Moor C., Hudmon K.S., Ford K.H. *Project ASPIRE: an Interactive, Multimedia Smoking Prevention and Cessation curriculum for culturally diverse high school students*. In: Subst. Use Misuse, 2010, nr. 45(6), p. 983-1006.
12. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2008: The MPOWER package. Geneva, World Health Organization, 2008.
13. *Fumatul și sănătatea. Comportamente și atitudini*. Institutul Român pentru Evaluare și Strategie, 2011.
14. *Preventing tobacco use among youth and young adults : a report of the Surgeon General*. In: Dept. of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health; Washington, D.C., 2012, p. 3-8.
15. Eureka Strategic Research. *Youth tobacco prevention literature review*. Australian Government Department of Health and Ageing, 2005, p. 36-91.
16. Oswald F.L., Plonsky L. *Meta-analysis in second language research: Choices and challenges*. In: Annual Review of Applied Linguistics, 2010, nr. 30, p. 85-110.
17. Grgurovic M., Chapelle C.A., Shelley M.C. *A meta-analysis of effectiveness studies on computer technology-supported language learning*. In: ReCALL, 2013, nr. 25, p. 165-198.
18. Urbán R., Sutfin E. *Do Early Smoking Experiences Count in Development of Smoking?: Temporal Stability and Predictive Validity of an Early Smoking Experience Questionnaire in Adolescents*. In: Nicotine Tob. Res., 2010; nr. 12(12), p. 1265-1269.